

THE MINISTER OF JUSTICE’S SPEECH AT THE “DISASTERS – ORGANISATION OF INVESTIGATIONS AND THE SPECIAL NATURE OF EXPERT OPINIONS VIS-À-VIS THE NEEDS OF SOCIETY AND THE ADMINISTRATION OF JUSTICE” CONFERENCE

Krzysztof KWIATKOWSKI

The Minister of Justice, Warsaw, Poland

Ladies and Gentlemen,

Firstly, I would like to extend a warm welcome to you all and say how honoured I am to be honorary patron of today’s conference. I would also like to express my gratitude to Professor Lech Gardocki, the First Chairman of the Supreme Court for hosting us today at this beautiful venue – the Supreme Court Building, and to Ms Maria Kała, Director of the Institute of Forensic Research, for organising the scientific side of the conference.

The role which has been fulfilled for so many years by the Prof. Dr. Jan Sehn Institute of Forensic Research in Kraków cannot be overestimated. This Institute, which is directly subordinate to the Minister of Justice, is involved both in practical forensic work – solving specialist problems in the course of judicial proceedings (sometimes playing a decisive part in their outcome) and in the propagation of current knowledge in the forensic field through training of scientists responsible for preparing expert opinions for the administration of justice and through disseminating information about the latest achievements in science, via its own publishing house and other channels. For this reason, it has given me great satisfaction to participate in organising this conference, and I am also very excited to learn that so many leading figures in the field of disaster investigation will be taking part.

The subject of today’s meeting – the needs of society and of the administration of justice in regard to in-

vestigations into the causes and course of catastrophes – seems to be particularly significant. Recent tragic events: the Smolensk air crash, and the earlier CASA aircraft accident mean that the issues encompassed by today’s conference programme are particularly topical. Explaining the causes of events of this type and magnitude requires the involvement of a whole range of specialists, who carry out analyses of physical evidence material and reconstruct the course of events which led to the critical situation, with particular emphasis on assessment of correctness of conduct of persons involved in the catastrophe on the basis of flight recorder (“black box”) recordings or evidence of a personal nature. It should be stressed that transport disasters – including air crashes – of large, even huge, magnitude require a comprehensive multi-faceted explanation of their causes. The objective is both to establish the direct cause of the disaster (in order that similar threats in the future may be avoided) and to assess the correctness of conduct of persons that may have contributed to it – which could lead to criminal charges.

Rescue activities carried out at the site of every disaster must, of course, have priority. It is very important to continuously improve methods of carrying out and coordinating activities used by various agencies at the disaster scene aimed at imparting help to injured persons as effectively as possibly without, however, damaging evidence material at the disaster scene, whose completeness is essential in order for there to be

a possibility of achieving unambiguous reliable findings as to the causes and course of the event. Making use of the opportunity afforded by the presence of so many eminent specialists at today's conference and being guided by the conviction that the meeting should not be limited to presentation of the current state of knowledge and practice in the field of disaster investigation, but that the conference should also look at future improvement of standards of procedure in this field, I wish to pose several questions to which we should, I believe, seek answers in the course of today's conference and which are of particular interest to me both in my capacity as Minister of Justice and personally.

The first question concerns investigative possibilities in relation to explaining the causes and course of disasters. What types of expert opinions have particular significance in this field and what conditions of their effective preparation should be taken into account at the stage of securing material constituting the basis for investigations? What new investigative opportunities are being opened up in this field by scientific progress and what possible limitations may we encounter when making use of them? Which experts should take part in reconstruction of the events of which we speak today and what circumstances affect the correctness of their findings?

The second question which I will take the liberty of asking concerns coordination of activities conducted in connection with explaining the causes of disasters, especially air disasters, by various bodies whose duty it is to do so – in particular by the prosecutor's office on the one hand, and air accident investigation committees on the other. A crucial issue is whether or not current legislation and procedural practice in this area encounter significant difficulties which may impede particular procedures or slow them down. For example, in terms of obtaining access to evidences, both material and personal, are there conflicts, and if so, what are their sources, and, most importantly – what steps, perhaps of a legislative nature, should be taken in order to guarantee that every agency studying the causes of the disaster has the possibility of fulfilling its obligations in the most efficient way? Do the issues of access to evidence material, securing it, making use of it and making it available to other agencies investigating the causes of the disaster necessitate supplementation of legislation, and if so, what solutions should be introduced?

The third question, which is also very important, relates to public perception of activities connected with explaining causes of disasters and psychological determinants concerning relatives of disaster victims, linked with their participation in proceedings, espe-

cially criminal proceedings. To what extent should the public be informed about the course of a disaster and the procedures linked with explaining its causes in order to both meet the public's right to know and to not expose relatives of victims to unnecessary suffering? What type of support is essential for relatives of victims, and how should it be given? How should problems linked with participation by these people in legal proceedings, in particular criminal proceedings, be minimised, when formulating and observing appropriate standards of carrying out activities (in legal proceedings) with their participation?

Another issue concerns assessment of the law relating to investigation of the causes of disasters which have occurred abroad. The tragic event which we have witnessed and which has in a hitherto unprecedented way affected the fate of our country must also incline us to analyse the legal framework constituting the basis for explaining it. Our procedures for explaining this tragedy are based on international regulations, which are also used by other countries. The Polish government has exercised all its rights and fulfilled all its obligations in respect of endeavouring to explain the causes of this accident. The Smolensk disaster has opened all our eyes to how important it is to clear channels of legal cooperation with our neighbours, including the Russian Federation. I would like to recall that at the beginning of June, at my invitation, the Minister of Justice of the Russian Federation, Alexander Kononov, paid an official visit to Poland for the first time in 15 years. It was then – also on my initiative – that we began negotiations concerning the Polish-Russian Agreement prepared at the Ministry of Justice on supplementing and facilitating application of the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters of 20 April 1959 and also concerning specific forms of cooperation in criminal matters. We will continue the negotiations, which were begun last week, in the course of my visit to Russia, planned for 18–19 July. I hope that we will be able to sign this Agreement as soon as possible, as its provisions will significantly facilitate Polish-Russian cooperation in criminal matters. The Agreement will introduce new specific forms of cross-border cooperation in such matters. In the context of recent developments linked with the Smolensk disaster, regulations relating to the appointment of joint investigative teams should be especially emphasized. Under the Agreement, these teams would be formed almost automatically. Furthermore, after signing the mentioned Agreement, Polish prosecutors will not have to fly to Russia in order, for example, to interview a Russian witness. They will be able to do so here, in Poland, thanks to videoconferences, use of which is provided

for by regulations proposed by us. The decentralization of turnover in criminal matters and the establishment of specific forms of bilateral cooperation that will be introduced by this Agreement will contribute not only to speeding up proceedings but also to increasing the effectiveness of the fight against crime.

Besides hoping for the speediest possible signing of the Agreement, I can only express regret that over the last 15 years no-one has attempted to introduce similar regulations creating ties with our eastern neighbour.

Finally, I would like once again to say how honoured I am to be honorary patron of this conference and to wish you all a rewarding meeting.

WYSTĄPIENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI NA KONFERENCJI „KATASTROFY – ORGANIZACJA BADAŃ I SPECYFIKA EKSPERTYZ A POTRZEBY SPOŁECZNE I WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI”

Szanowni Państwo,

na wstępie pragnę serdecznie wszystkich powitać i wyrazić swą wdzięczność za zaszczyt sprawowania honorowego patronatu nad dzisiejszą konferencją. Bardzo dziękuję panu profesorowi Lechowi Gardockiemu, Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, że zechciał nas w dniu dzisiejszym gościć w pięknej siedzibie swego sądu, zaś pani Marii Kale, dyrektorowi Instytutowi Ekspertyz Sądowych, za organizację konferencji na płaszczyźnie merytorycznej.

Rola, jaką od lat odgrywa podległy Ministrowi Sprawiedliwości krakowski Instytut Ekspertyz Sądowych im. prof. Jana Sehna, jest nie do przecenienia – zarówno w wymiarze praktycznym związanym z rozstrzygnięciem specjalistycznych zagadnień w toku poszczególnych postępowań decydujących niejednokrotnie o ich rezultacie, jak również w wymiarze upowszechniania aktualnego stanu wiedzy poprzez prowadzenie szkoleń kadry naukowej opiniującej na rzecz organów wymiaru sprawiedliwości oraz popularyzację najnowszych osiągnięć nauki, także za pośrednictwem własnego wydawnictwa. Z tego powodu z ogromną satysfakcją włączyłem się w organizację dzisiejszej konferencji, równocześnie z radością przyjmując informację o uczestnictwie w niej tak wielu znaczących postaci świata nauki i praktyki badania katastrof.

Przedmiot dzisiejszego spotkania – potrzeby społeczne i wymiaru sprawiedliwości związane z badaniami przyczyn i przebiegu katastrof – wydaje się szczególnie istotny. Ostatnie tragiczne zdarzenia: katastrofa smoleńska, a wcześniej wypadek samolotu CASA, sprawiają, że problematyka objęta programem dzisiejszej konferencji staje się szczególnie aktualna. Wyjaśnianie przyczyn tego rodzaju zdarzeń z uwagi na ich rozmiar i charakter wymaga zaangażowania szeregu specjalistów dokonujących analizy zarówno materiału dowodowego o charakterze rzeczowym, jak również rekonstruujących przebieg zdarzeń, które doprowadziły do krytycznej sytuacji przez pryzmat oceny prawidłowości postępowania uczestników katastrofy wynikającej z zarejestrowanych przez urządzenie pokładowe zapisów czy też dowodów o charakterze osobowym. Podkreślenia przy tym wymaga, że ze specyfiką katastrof komunikacyjnych, w tym lotniczych, które mają charakter zdarzeń o dużym, a nawet wielkim rozmiarze, wiąże się wielopłaszczyznowość wyjaśniania ich przyczyn. Ma ono na celu zarówno ustalenie bezpośredniej przyczyny katastrofy w celu uchylenia po-

dobnych zagrożeń w przyszłości, jak i ocenę prawidłowości zachowania osób, które mogło się do niej przyczynić w związku z ich ewentualną odpowiedzialnością karną.

Na miejscu każdej katastrofy prowadzone są czynności ratownicze, które z natury rzeczy muszą mieć priorytet. Niezwykle ważne jednak jest, aby wciąż udoskonalać metody przeprowadzania i koordynacji działań prowadzonych na miejscu katastrofy przez różne organy zmierzające do stworzenia możliwości jak najbardziej efektywnego udzielenia pomocy osobom poszkodowanym bez szkody dla materiału dowodowego, który na miejscu katastrofy może być pozyskany, a którego kompletność warunkuje możliwość poczynienia jednoznacznych wiarygodnych ustaleń co do jej przyczyn i przebiegu.

Korzystając z udziału w dzisiejszej konferencji tak wielu znakomitych specjalistów i kierując się przekonaniem, że jej rezultat nie powinien sprowadzać się do przedstawienia aktualnego stanu wiedzy i praktyki w zakresie badania przyczyn katastrof, lecz powinien stanowić podstawę do przyszłego udoskonalenia standardów postępowania w tym zakresie, pragnę postawić kilka pytań, na które, jak się wydaje, powinniśmy w trakcie dzisiejszej konferencji poszukiwać odpowiedzi, a które szczególnie mnie interesują zarówno jako Ministra Sprawiedliwości, jak i osobiście.

Pierwsze pytanie dotyczy możliwości badawczych związanych z wyjaśnianiem przyczyn i przebiegu katastrof. Jakiego rodzaju ekspertyz mają w tym zakresie szczególne znaczenie, jakie warunki ich efektywnego przeprowadzenia powinny być uwzględniane na etapie zabezpieczania materiału stanowiącego podstawę badań? Jakiego rodzaju nowe możliwości badawcze umożliwiają w tym zakresie rozwój nauki i z jakimi ewentualnymi ograniczeniami możemy się spotkać przy ich wykorzystaniu? Jaki krąg biegłych powinien brać udział w rekonstrukcji zdarzeń, o których dzisiaj mówimy, i jakie okoliczności warunkują prawidłowość czynionych przez nich ustaleń?

Drugie pytanie, które pozwolę sobie zadać, dotyczy koordynacji działań prowadzonych w związku z wyjaśnianiem przyczyn katastrof przez różne organy do tego zobowiązane, zwłaszcza katastrof lotniczych, w szczególności przez prokuraturę z jednej strony, a komisje badania wypadków lotniczych z drugiej. Niezwykle istotne jest, czy obowiązujący stan prawny oraz praktyka postępowania w tym zakresie napotyka na istotne trudności, które mogą utrudniać poszczególne postępowania lub je

spowalniać. Czy chociażby w zakresie związanym z uzyskiwaniem dostępu do dowodów zarówno o charakterze rzeczowym, jak i osobowym, dochodzi tutaj do kolizji, a jeżeli tak, to jakie są ich źródła, i co najważniejsze – jakie kroki, być może o charakterze legislacyjnym, należałoby podjąć, aby zagwarantować możliwość wypełniania przez każdy organ badający przyczyny katastrofy jego zadań w sposób maksymalnie sprawny? Czy problematyka dostępu do materiału dowodowego, jego zabezpieczenia, dysponowania nim i udostępniania innym badającym przyczyny katastrofy organom wymaga uzupełnienia przepisów, a jeżeli tak, to jakie rozwiązania powinny być wprowadzone?

Trzecie zagadnienie, również o bardzo istotnym znaczeniu, odnosi się do problematyki społecznego odbioru działań związanych z wyjaśnianiem przyczyn katastrof oraz psychologicznych uwarunkowań odnoszących się do osób bliskich w stosunku do ofiar katastrof, związanych z ich uczestnictwem w postępowaniu, w szczególności karnym. Warto zadać dzisiaj pytania – i poszukać na nie odpowiedzi – jakie standardy informowania o przebiegu katastrofy oraz przebiegu postępowania związanego z wyjaśnianiem jej przyczyn powinny być przestrzegane, aby realizując obywatelskie prawo do informacji, równocześnie nie narażać bliskich ofiar na zbędne cierpienie? Jakiego rodzaju wsparcie dla bliskich ofiar jest niezbędne, w jaki sposób powinno być udzielane? Jak minimalizować dolegliwości związane z udziałem tych osób w postępowaniu, w szczególności postępowaniu karnym, wypracowując i przestrzegając odpowiednich standardów przeprowadzania czynności procesowych z ich udziałem?

Kolejne zagadnienie dotyczy oceny stanu prawnego odnoszącego się do badania przyczyn katastrof, do których doszło poza granicami kraju. Tragiczne wydarzenia, których byliśmy świadkami i które w sposób dotąd niespotykany wpłynęły na losy naszego państwa, muszą skłaniać nas również do analizy unormowań prawnych stanowiących podstawę do ich wyjaśniania w takich wypadkach. Przy wyjaśnianiu tej tragedii bazujemy na przepisach międzynarodowych, z których korzystają także inne państwa. Polski rząd skorzystał z wszystkich przysługujących mu praw i wypełnił wszystkie leżące na nim obowiązki dotyczące dążenia do wyjaśnienia przyczyn tego wypadku. Katastrofa smoleńska unaoczniała nam wszystkim, jak ważne jest udrożnienie kanałów współpracy prawnej z naszymi sąsiadami, w tym z Federacją Rosyjską. Chciałbym przypomnieć, że na początku czerwca, po raz pierwszy od 15 lat, na moje zaproszenie oficjalną wizytę w Polsce złożył Minister Sprawiedliwości Federacji Rosyjskiej Aleksander Konowałow. To wtedy – także z mojej inicjatywy – rozpoczęliśmy negocjacje dotyczące przygotowanej w Ministerstwie Sprawiedliwości polsko-rosyjskiej umowy o uzupełnieniu i ułatwieniu stosowania europejskiej konwencji o pomocy prawnej

w sprawach karnych z dnia 20 kwietnia 1959 r. oraz o szczególnych formach współpracy w sprawach karnych. Rozpoczęte w ubiegłym tygodniu negocjacje kontynuować będziemy jeszcze w tym miesiącu w trakcie mojej wizyty w Rosji zaplanowanej na 18–19 lipca. Mam nadzieję, że uda nam się doprowadzić do jak najszybszego podpisania tej umowy, gdyż jej zapisy w sposób znaczący usprawniły polsko-rosyjską współpracę właśnie w sprawach karnych. Umowa wprowadzi nowe szczególne formy współpracy transgranicznej w sprawach karnych. W kontekście ostatnich wydarzeń związanych z tragedią smoleńską szczególnie podkreślić należy regulacje odnoszące się do powoływania wspólnych zespołów śledczych. Zgodnie z umową zespoły te powstawałyby niemal automatycznie. Co więcej, po podpisaniu wspomnianej umowy polscy prokuratorzy, aby np. przesłuchać rosyjskiego świadka, nie będą musieli lecieć do Rosji. Będą mogli zrobić to tutaj, w Polsce, dzięki wideokonferencjom, których wykorzystanie zaproponowane przez nas regulacje przewidują. Wprowadzona tą umową decentralizacja obrotu w sprawach karnych oraz ustanowienie szczególnych form współpracy dwustronnej przyczynią się nie tylko do przyspieszenia postępowań, ale również do zwiększenia efektywności w walce z przestępczością.

Poza nadzieją na jak najszybsze podpisanie umowy, mogę wyrazić jedynie żal, że przez ostatnie 15 lat nikt wcześniej nie poczynił żadnych starań, aby podobne regulacje już od lat wiązały nas z naszym wschodnim sąsiadem.

Wyrażając raz jeszcze podziękowanie za zaszczyt objęcia honorowym patronatem dzisiejszej konferencji, życzę Państwu owocnych obrad.